

reakciókkal kapcsolódnak össze. Az elemzők három típust különítenek el: az egyik a problémák fel nem ismerésén alapul, s azok tagadására vagy maszkírozására törekszik, egy másik a helyzetet idealizálva a különböző kultúrák értékeit emeli ki, s a harmadik egyfajta civilizációs fölényhelyzetbe helyezkedve hatalmi beszédmódot érvényesít. Valójában mindhárom megközelítés problematikusnak tekinthető: az első nem is teszi lehetővé, hogy a pedagógusok felmérjék saját lehetőségeiket és felelősségüket, s ezzel összefüggésben valamilyen stratégiát kialakítsanak, a második és a harmadik pedig nem igazán alkalmas arra, hogy a kultúrák közötti párbeszédet elősegítse.

A könyv hazai tapasztalatokat feltáró része úgy összegzi a helyzetet, hogy a magyar közoktatás nem tud mit kezdeni a más országokból érkezőkkel és a más kultúrákkal, Magyarországon nincs végiggondolt stratégia a külföldi gyerekek integrálására. Nem alakult ki egységes szemlélet- és bánásmód, ezért csak egyedi megoldásokkal lehet találkozni. A pedagógusképzés elsősorban kulturálisan homogén gyerekcsoport oktatására készíti fel a leendő pedagógusokat, így ők sem nagyon tudnak mit kezdeni a helyzettel. Nehezíti a helyzetet, hogy a magyar iskolákban nincs a nevelésnek különálló tere, felelőse, kerete, a szaktanárok lemondanak a nevelési feladatokról. A kulturális különbség leginkább a gyerekek interakcióiban jelenik meg, és rejtetten a gyerek-tanár interakciókban. A két leginkább jellemző reakció a távolságtartás és a teljes asszimiláció bátorítása. A fő törekvés a konfliktusok kizárása: a migráns gyerekekkel kapcsolatos beilleszkedési nehézségekről a pedagógusok a legtöbbször nem vesznek tudomást, a gyerekek egymás közti ügyének tekintik, és nem nagyon avatkoznak bele. Összefügghet mindez azzal, hogy a magyar iskolákból általában hiányzik a társadalmi létre nevelés, a multikulturalizmus a kisebbségek ügyeként értelmeződik, s az állampolgári nevelés létező gyakorlatában a konfliktusos kérdések ki vannak iktatva. Mindazonáltal a szerzők megítélése szerint értelmetlen elvárni az iskolától olyan feladat megoldását, amellyel maga a társadalom, illetve annak elítje sem nézett szembe még őszintén.

Bár nem könnyű egy szinte ismeretlennek vehető területet egyszerre mélyen és széles horizonton feltárni, a kötet szerzői láthatóan mindent megtettek ennek érdekében. Az ambiciózus vállalás alapos munka révén igen jó áttekintést ad egy szűk szegmensről. A kötet a módszertan iránt érdeklődők számára is hasznos olvasmányul szolgálhat, egy szerényebb volumenű kérdőíves felmérés mellett a kutatás a kvalitatív módszerek sokrétű alkalmazásának számos lehetőségét és jó példáját vonultatja fel.

Feischmidt Margit – Nyíri Pál (2006, szerk.): *Nem kívánt gyerekek? Migránsok a magyar közoktatásban*. Budapest.

Imre Anna
OKI

Még mindig jó palócok

Amikor olvasni kezdtem Kriston Vízi József 2004-ben megjelent könyvét, vendégségben éreztem magam saját szülőföldemen, Palócföldön.

Vendégségben, hiszen ha valahová látogatóba megy az ember, rácsodálkozik a helybeliek szokásaira, használati tárgyaira, életmódjára. Szemlélődik a vendég, s eldönti, jól érzi-e magát a vendéglátóknál. A könyv szerzője 1978-tól végzett folklórisztikai gyűjtést Észak-Magyarországon ennek az anyagnak a válogatásából áll össze a kötet. Érződik az írásain: vendégként szeretettel és csodálattal követte figyelemmel Palócország népét és világát. „Merem remélni, hogy a ma olvasója talán a jövő(jé)re nézve is lel majd bennük használhatót” – írja az előszóban. Valójában tényleg elgondolkodtató, hogy talál-e a ma embere – és ha igen, mit – ezekben az írásokban a maga számára lé-

nyegeset, hasznosat. A ma embere, aki rohan, elveszítette ősei szokásait, s lassan jobban ismeri a görög tengerpartot, mint a saját szülőföldjét...

Kriston Vízi József tanulmányaival végigtekinthetünk a palóc vidéken: újraélhetjük a játékaikat a ‚Termett a meggyfa‘ című fejezetben, megismerhetjük a fiatalok szokásait a ‚Kútba estem, ki húz ki?‘ részből, ízelítőt kaphatunk a szokásvilágból az ‚Itt van üllöm alatt a kalapácsnyelem...‘ két írásából, és érdekes tárgyaikat mutatja be a ‚Szív küldi szívnek‘ fejezete.

Az író rövid előszót intéz az olvasóhoz önmagáról, az elhivatottságáról, pályájáról. Mintha meg akarná értetni a „ma befogadójával”, miért születtek ezek a tanulmányok, miért fontosak, de erősebb a hatása abból a szempontból, hogy érezzük a gyűjtőmunka hangulatát, a szerző emberiségét és rajongását a téma iránt. Ez átragad az olvasóra: nem tudja már – s talán nem is akarja – „száraz” tanulmányanyagként kezelni az olvasott szövegeket. Élmények ezek. Közös élmények: Kriston Vízi József gyűjtő-élményei és az olvasó rácsodálkozásai. Vendégségbe megyünk, ahol kalauzol egy értő, magyarázó vendéglátó, hogy ne csak figyeljük a szokásokat, hanem értjük is.

Kriston Vízi József pályájáról mondhatnánk: a Csanyik-völgyben indult, hiszen a debreceni diplomaszerezés után itt kezdte meg diákokkal és muzeológusokkal a gyűjtést. S amit kiemel e munkálatokból, az a könyvében is erősen érződik: „Az észrevétlen csiszolódás, a kényszertől vagy fölös rivalizálástól mentes munka, az első pillanattól kezdve érzékelt segítő figyelem, a jó hangulat és kedv hosszú évekre meghatározta mindennapi kapcsolatainkat is”. Persze a folklórtémák iránti érdeklődése már az egyetemi évek alatt is élt a Miskolc környékén végzett munkák szakmai elismerést hoztak. Am – a szerző saját bevallása szerint – a legnagyobb kihívást számára az 1960-as évek közepén megkezdett Palóc Kutatás jelentette, amelyben Kriston Vízi József a palóc játékokat, szokásokat, szórakozási formákat gyűjtötte. Az anyaggyűjtésen kívül azonban még valami nagyon fontosat is összefoglalt a kutatással kapcsolatban: „Szintén ezek az évek tették világossá számomra, hogy az önálló játékkultúra őrzésében, átvételében, alakításában és variálásában a mindenkor legaktívabb serdülők világa mennyire érzékeny és sérülékeny, fontos tehát az ennek lelki-mentális és társadalmi vonatkozásaira is figyelni a téma kutatójának”.

A kötetben számos játék felújítható ma is: a mancsózás, amely jellegzetes és érdekes sporttá válhatna újra; a gyerekmondókák és dramatikus játékok, amelyek az óvodák és kisiskolák nyelvi kincseivé lehetnének ismét; a névcsőfolók, melyek ma is megnevetetik bármely korosztályt. A könyv egyik írása *Lajos Árpád*, játékkutató munkásságáról szól, és pontosan ezt az elképzelést fogalmazza meg: „Adjunk hát játékot a gyermekeknek, helyesebben: adjuk vissza néki a játékot! A tornaórák legalább egyharmadát játéokra kellene fordítani. Ebben a keretben ajánlom a népi játékok tanítását.”

De nemcsak a gyerekeknek való játékok érdekesek a kötetben, hanem a felnőttek mulatság-világa is. Hiszen egy-egy falu vígságát rendszeresen a humorossá tett szokások és ünnepek biztosították. Az asszonyfarsang leírása és képei arról tanúskodnak, hogy ezek az emberek még értették és „művelték” a tréfát, sőt a munkaadóik is, akik hajlandóak voltak a pénteket szabadnapnak adni a szombat-vasárnapi maskarás felvonulás előkészületeihez. Ma is elkélne egy-egy ilyen közösségteremtő szokás, amely összebékít, össze-nevetett férfit és asszonyt, dolgozót és munkaadót, fiatal és öreget.

A könyv külön érdekessége a palóc tárgyak gyűjteménye: a nagyrédei falvédők bemutatása és az Eger környéki búcsúk emléktárgyai.

Kriston Vízi József remélte, hogy található e kötetben a jövőnkre nézve használható. Mint pedagógus, azt mondom igen: drámaórákon feleleveníthetjük a palóc játékokat, színjátszó körben készíthetünk népi előadást, kipróbálhatjuk a korabeli sportokat, megismertethetjük a szülőföld szokásait a jövő generációjával, megértethetjük a mai érettségizőkkel, hogy egy lassan feledésbe merülő szokás felújítása milyen fontos lehet az emberek identitástudatában, érzésvilágában.